

พระพิธีธรรม คือ สมณศักดิ์ประเภทหนึ่ง (ไม่พระราชทานแก่พระสงฆ์แต่พระราชทานแก่วัด) พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งจากวัดที่เป็นพระอารามหลวงเป็นส่วนมาก (ไม่ระบุพระสงฆ์วัดใดที่ไม่มีการโปรดเกล้าฯ จะไม่สามารถตั้งพระพิธีธรรมได้ แม้แต่ในวัดนั้นจะมีพระสงฆ์ซึ่งเคยเป็นพระพิธีธรรมมาแล้วก็ตาม) ทางวัด

จะแต่งตั้งวัดละ ๑ สำหรับ ๆ ละ ๔ รูป เป็นพระพิธีธรรมเพื่อสวดในการบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ เช่น สวดพระอภิธรรมในงานพระบรมศพ พระศพ หรือศพในพระบรมราชานุเคราะห์สวดอาถรรพณ์ในพระราชนิเวศน์ เป็นต้น นอกจากนี้ พระพิธีธรรมต้องไปสวดจตุรเวทที่หอศาสตราคมในพระบรมมหาราชวังทุกวันพระ เวียนกันไปวัดละ ๑ เดือน

ในปัจจุบัน วัดที่มีการพระราชทานแต่งตั้งพระพิธีธรรม ปัจจุบันมีอยู่ ๑๐ วัด ได้แก่

๑. วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร
๒. วัดอนงคาราม วรวิหาร
๓. วัดประยูรวงศาวาส วรวิหาร
๔. วัดจักรวรรดิราชาวาส วรมหาวิหาร
๕. วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร
๖. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วรมหาวิหาร
๗. วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
๘. วัดบวรนิเวศวิหาร วรวิหาร
๙. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
๑๐. วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร

พระพิธีธรรมต้องผ่านการฝึกสวดพระอภิธรรมทำนองหลวง ๗ บท หรือการสวดพระธรรม

๗ คัมภีร์ คือ

๑. พระสังคินี ว่าด้วยธรรมที่เป็นกุศลกับอกุศล
๒. พระวิภังค์ ว่าด้วยชั้น ๕
๓. พระธาตุกถา ว่าด้วยการสงเคราะห์ธรรม
๔. พระปุคคะละปัญญาธิ ว่าด้วยที่ตั้งของบุคคล
๕. พระกถาวัตถุ ว่าด้วยความจริงแท้
๖. พระยะมะกะ ว่าด้วยธรรมที่เป็นคู่
๗. พระมหาปฏิฐาน ว่าด้วยที่ตั้งใหญ่

การได้รับมอบหมายให้เป็นพระพิธีธรรม ต้องผ่านการฝึกซ้อมคัดเลือกจากเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ก่อนส่งให้กรมการศาสนานำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลแต่งตั้ง โดยจะได้รับพัดพระพิธีธรรมกับนิตยภัต พระราชทานรายปี

- พระพิธีธรรมสำหรับหนึ่งจะมีพัดสีต่างกัน คือ
๑. พัดสีเหลืองของหัวหน้าแม่คู่รูปที่ ๑
  ๒. พัดสีน้ำเงินเคียงแม่คู่รูปที่ ๑
  ๓. พัดสีแดงสำหรับพระพิธีธรรมแม่คู่รูปที่ ๒
  ๔. พัดสีเขียวเคียงแม่คู่รูปที่ ๒

ธรรมเนียมดั้งเดิมสำหรับพระพิธีธรรม ถ้าจะลาสิกขาบท จะลาสิกขาที่มิได้ ต้องสรรหาพระภิกษุรูปอื่นมาฝึกซ้อมจนสามารถปฏิบัติหน้าที่พระพิธีธรรมได้ พระพิธีธรรม นอกจากสวดพระอภิธรรมทำนองหลวง ๗ บท หรือการสวดพระธรรม ๗ คัมภีร์ ยังต้องสวดบทที่แต่งเพิ่มขึ้นเรียกว่าพระธรรมใหม่ขึ้นต้นบทว่า "อาสะวาธัมมา" กับขึ้นต้นบทว่า "สัณฺโณชฺชา ธัมมา" สำหรับทำนองสวดของพระพิธีธรรม จะมีลีลาและชื่อเรียกเฉพาะว่าทำนองกะ ทำนองเลื่อน และทำนองลากซุงมีตำนานว่าในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพุทธมารดา ได้ยกพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ เพื่อตอบแทนพระคุณมารดา จึงเลือกแสดงธรรมบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยเป็นสวรรค์ชั้นกลางๆ เทวดาชั้นต่ำสามารถขึ้นไปฟังได้ เทวดาชั้นสูงกว่าก็ลงมาฟังได้ ทำให้เหล่าเทวดาทั้งหลายได้บรรลุธรรมพร้อมกันพระสงฆ์จึงใช้ธรรมะหมวดอภิธรรมเป็นบทสวดในงานศพ